

institutionerne, sognene under kirkeinspektionsarkiver på niveau med arkiver. Ålborg købstads konceptskifter og originale skiftebreve er placeret under Rigsarkivet, men de findes i Landsarkivet for Nørrejylland, Rigsarkivet har blot materialet på film. Under materialet i landsarkivet forekommer en ejendommelig kilde »bøgemesterregnskaber« (s. 368, jfr. s. 46, 115, 117 osv.); der er på en eller anden måde tale om en misforståelse, for regnskaberne er Ålborgs kæmnerregnskaber; på disse står *bøgmester-* eller *bygmesterregnskab*, idet kæmnerens vigtigste opgave var at forestå byens bygge- og anlægsarbejder og at betale materialeleverancerne og håndværkernes løn; men regnskaberne er kæmnerregnskaber, og der er ingen grund til i historieskrivningen at indføre et begreb som »bøgemester« (der i bogen optræder s. 152, 295 osv.).

I billedfortegnelsen oplyses om, hvorfra billederne er hentet, men i mange tilfælde er dette ikke tilstrækkeligt til supplerung af billedteksterne, der oplyser yderst sparsomt om baggrunden for det i øvrigt ganske fremragende billedmateriale. Til dette hører også tre ganske detaljerede kort over byen på forskellige tidspunkter (s. 24-25, 34-35 og 344-45).

Ole Degn

CARL RAMSDAHL: Det åländska folkets historia bd. II:1: »Under Gustav Vasa och hans söner samt stormaktstiden«. Udg. af Ålands Kulturstiftelse. Marichamn 1988. 260 s. ill.

Den svensksprogede befolkning på Ålandsøerne har et blomstrende kulturliv og en udbredt folkelig interesse for øernes fortid, hvilket bl.a. viser sig i det imponerende museum i Marichamn. Som et andet tegn på denne interesse vedtog Ålands landsting i 1970 at bevilge midler til udgivelsen af en moderne Ålands historie forvaltet gennem Ålands kulturstiftelse til afløsning for den helt forældede R. Hausen: *Ur Ålands forntid I-IX*, Helsingfors 1916-30.

I 1979 udkom det første bind af den nye Ålands historie delt i to halvbind forfattet af henholdsvis Matts Dreijer (»Från stenåldern till Gustav Vasa«) og Valdemar Nyman (»Ålands medeltida kyrkokonst«).

Lektor, emeritus Carl Ramsdahl, der skulle skrive det følgende bind frem til ca. 1700, fik også indsamlet et betydeligt kildemateriale men døde i 1986, uden at have fået afsluttet manuskriptet. Landsarkivar Bjarne Henriksson har påtaget sig at udføre dette arbejde med udnyttelse af Carl Ramsdahls efterladte papirer og vil fortsætte med et nyt halvbind, der især skal omhandle befolkningsforholdene.

For en gangs skyld passer bogens titel præcis til dens indhold: Det er virkelig folkets historie, der skrives om, og statholdere, konger og krige får kun den mest nødvendige præsentation, hvorimod der lægges megen vægt på beskrivelser og analyser af hverdagslivet på øerne i 1500- og 1600-årene.

Det er generelt forfatterens holdning, at vel var livet hårdt på Åland, og indkvartering, soldaterudskrivning og ikke mindst de mange transporter mellem Sverige og Finland var øboernes bidrag til den svenske ekspansion, men det var et velordnet samfund uden de store udskejelser i markant modsætning til ulykkerne under Store nordiske Krig, hvor størstedelen af beboerne flygtede til Sverige af frygt for russerne, som da også systematisk afbrændte alle bebyggelser.

Ramsdahl har haft to hovedkilder, som han har kunnet øse af. Den ene er de særdeles detaljerede regnskaber fra de ålandske ladegårde i Gustav Vasas sidste regeringsår, der giver en mængde oplysninger om landbrugsproduktionen og befolkningens vilkår, og den anden er dombøgerne fra herredstingene, der blev holdt sognevis, og på tilsvarende vis fortæller om konflikterne i de små lokalsamfund på øerne. Dombøger er bevaret for perioden 1588-1608 og igen fra 1623 og ubrudt videre frem og kan suppleres med bøderegnskaber (saköreslängder) 1537-1569, så der er tale om et meget fyldigt kildemateriale.

Fremstillingen er god og levende og illustreret med mange fine kort og billeder, hvis kildeforhold omhyggeligt er angivet. Noget tilsvarende gælder desværre ikke for teksten, idet noter totalt mangler. Det burde have været muligt for udgiveren blot at give nogle henvisninger til de vigtigste kildegrupper og afhandlinger for de enkelte kapitler. Forhåbentlig kan man endnu nå at gøre det i 2. halvbind, hvilket vil være en stor hjælp for læsere, der ønsker at beskæftige sig mere indgående med et eller flere emner indenfor Ålandsøernes spændende historie.

Karl-Erik Frandsen

The Agrarian History of England and Wales. General Editor JOAN THIRSK.
Volume V. 1640-1750. Part I: Regional Farming Systems. Cambridge University Press 1984. xxxi + 480 s. £ 35.00. Part II: Agrarian Change. Cambridge University Press 1985. xxx + 952 s. £ 55.00.

Det er over 20 år siden, at det sidste bind (vol. IV) i serien The Agrarian History of England and Wales udkom, og for de mange som troede, at det hele var gået i stå, er det en glædelig overraskelse, at det meget store bind dækkende den vigtige periode 1640-1750 nu endelig er udkommet. Der mangler nu faktisk »kun« bindene 1042-1500 og 1750-1914, men det er jo heller ikke populære værker, der kan skrives på et år eller to, men på mange felter grundforskning, der nødvendigvis må tage sin tid.

Det foreliggende bind er ligesom det foregående redigeret af Joan Thirsk, der er »sometime Reader« i økonomisk historie ved universitetet i Oxford, og som har en meget stor landbrugshistorisk produktion bag sig. Hun har endvidere selv skrevet nogle af de meget vægtige og betydningsfulde afsnit i bindet, nemlig den regionale analyse af landbruget i The South-West Midlands og kapitlerne om »landbrugspolitikken, lovgivningen og den offentlige debat« samt »innovationerne i landbruget og deres spredning«. Derudover har 18 andre forskere, især historikere men også geografer og økonomer medvirket med selvstændige kapitler om landbruget i de enkelte regioner eller landsdækkende emner.

I erkendelse af at England og Wales (men altså bortset fra Skotland) er så stort og naturgeografisk så varieret, at det næsten er meningsløst at tale om »det engelske landbrugs historie«, har man fra redaktionens side taget konsekvensen og opdelt bindet i to halvbind, hvoraf det første behandler landbruget i de enkelte regioner, medens det andet beskriver de generelle udviklingslinier i perioden 1640-1750.

For dog at få tingene til at hænge sammen, har redaktionen valgt at udarbejde en fælles systematik for den regionale inddeling, således at England og Wales er